

DE LA BECKETT LA BESSET

În Franța, indiferent de vicisitudinile politice, teatrul rămîne alcătuit din două blocuri ce se ignoră și, în același timp, se **înfruntă**: teatrul subvenționat de stat și de comunități și teatrul comercial, zis privat. Cel dintîi iubește arta regiei, cel de-al doilea preferă arta actorului ca vedetă. În ambele cazuri, descoperirea unui autor nou e un fenomen rar.

Să începem cu domeniul teatrului public. Multe evenimente ar fi de reținut: trezirea Comediei Franceze care, sub direcția lui Jacques Lassalle, a oferit, în fine, o foarte frumoasă stagiune cu o deosebit de frumoasă **Serva amorosa** de Goldoni, pusă în scenă de Lassalle, și cu un savuros **Făcătorul (Le Faiseur)** de Balzac, în regia lui Jean-Paul Roussillon, sau declinul artistic al Teatrului Național din Chaillot, condus de Jérôme Savary, care obține succese de public cu spectacole lucrate cu ață groasă (**Bădăranii** de Goldoni).

Teatrul Național „de la Colline” s-a afirmat cu forță în registrul contemporan. Jorge Lavelli, care l-a creat și care îl conduce, a montat un **Macbett*** de Ionescu, jucat de actori minunați (în primul rînd, Michel Aumont). Spectacolul era alert, colcăia de idei. Personajele apăreau în ținută sportivă, Lady Macbeth (Isabelle Karajan) se deplasa atîrnată din cerul scenei de un odgon. A fost un succes, dar piesa nu ni s-a părut a justifica această reluare! Ionescu a scris o mulțime de piese superioare acesteia. Lavelli, desigur, e de altă părere: socotește că, în **Macbett**, Ionescu îl depășește pe Shakespeare în pesimism...

La același teatru, reluarea cu **Oh, ce zile frumoase!** de Beckett ni s-a părut mai excitantă. Se trecea de la o mare actriță, Madeleine Renaud, la o alta, Denise Gence. Pierre Chabert, regizor foarte respectuos față de Beckett (a lucrat de cîteva ori cu el), n-a schimbat nimic din desfășurarea și din mizanscena obișnuite, dar i-a permis actriței să se exprime cu intensitate maximă. În interpretarea lui Madeleine Renaud exista ceva dintr-o burgheză încremenită în optimismul originii sale

sociale. În interpretarea lui Denise Gence (actriță care a părăsit Comedia Franceză, după patruzeci de ani petrecuți acolo, fiindcă era în dezacord cu noul administrator din acel moment, Jean Le Poulain!) există ceva mai popular și mai universal. Personajul condensează întreaga omenire, cu reacții mai emoționale, cu o furie de a trăi mai inocentă și cu o întreagă paletă de sentimente desfășurate în evocarea amintirilor care, astfel, devin mai puțin derizorii. După reprezentațiile pariziene, Denise Gence a mers în turneu cu **Oh, ce zile frumoase!** în multe orașe din Franța, făcînd din Beckett un autor pentru marele public...

La Odéon-Théâtre de l'Europe, regizorul elvețian Luc Bondy a venit să pună în scenă **John Gabriel Borkman** de Ibsen. Sensibilitatea noastră actuală este, firește, în acord cu forța și adevărul personajelor ibseniene, dar este poate reticentă la suprapunerea conflictului simbolic și a tragediei burgheze. Mizanscena lui Luc Bondy privilegiază și transmite cu mai multă strălucire și îndrăzneală poezia simbolică – acest apel adresat cerului și purității sufletului –, nu fără a adăuga, uneori, un dram foarte modern de sare comică de-a lungul poveștii bancherului dezonorat și care-și regăsește **demonitatea** desprinzîndu-se de cele două soții și de fiul său. Michel Piccoli interpretează admirabil această rătăcire în **abisul spiritului uman**, între josniciile și noblețea sa. Bulle Ogier pare a se simți mai puțin comod într-un rol mai ingrat, unde e prea puțin legată de elanul liric al piesei (și nu ne place deloc s-o vedem acoperită de o claie de păr alb!). Și dacă există o inevitabilă grandilocvență, dominantă este, fără îndoială, senzația de splendoare.

La spectacolele teatrelor private, multe lucruri ne lasă cu totul reci, în afară de piesa lui Ronald Harwood **Timp contra timp**, jucată de Laurent Terzieff, care obține un adevărat triumf, și de noua piesă a lui Jean-Marie Besset, cel despre care vorbeam la începutul articolului. **Ce se întîmplă și ce aștepți (Ce qui arrive et ce qu'on attend)** este opera pe care o așteptam. În ea se

Scenă din **John Gabriel Borkman**; în dreapta, Michel Piccoli

regăsesc acele calități franțuzești pe care le credeam uitate: brio, *savoir-faire*, spirit, haz: li se adaugă un ton foarte personal, făcut din umor și din enigme, ce pare mai degrabă anglo-saxon decât francez. Piesa tratează cu precizie chirurgicală despre societatea de azi, despre angoasele și relele ei. Toți spectatorii (sau aproape) găsesc în ea motive de satisfacție, cei superficiali ca și cei gravi, cei veseli ca și cei meditativi. Un minister francez lansează un concurs de arhitectură pentru construirea primului monument pe Lună. Intră în joc toată populația interesată: o secretară de Stat, un funcționar, arhitecți, neveste, amici... Piesă satirică? Da, epoca François Mitterrand-Jack Lang e luată în colimator, dar numai la primul etaj al textului, ca țintă imediată. Sufletul și trupul piesei sînt relațiile de dragoste și de ambiție. Față de cine și de ce rămi fidel cînd trăiești într-o lume atît de crîncenă încît toate loviturile sînt permise și necesare? Singurătatea, SIDA, cinismul, moralitatea inventată pentru practica moravurilor libertine își profilează umbra în această comedie neagră, în care arhitectul cîștigător trebuie să aleagă între fidelitatea față de soție și fidelitatea față de o veche dragoste pentru un prieten din copilărie.

Nu e o melodramă. E o comedie dramatică pe care Patrice Kerbrat a pus-o în scenă cu o formidabilă siguranță a desenului, cu un magistral simț al vitezei și al încetinelii, al tot ceea ce ține de relief și de aplatizare, de vizibil și de secret. Actori de renume au primit roluri secundare – dar ce roluri! Marie-Françoise Pisier este încîntătoare ca secretară de Stat nimfomană. Sabine Haudepin, Christophe Malavoy, Samuel Labarthe (tînăr actor de mare prestație) completează o distribuție alcătuită într-o manieră neașteptată și curajoasă: rolurile principale sînt încredințate unor actori puțin cunoscuți, actorii foarte cunoscuți nu joacă decât roluri secundare (dar ce roluri savuroase!).

Denise Gence în *Oh, ce zile frumoase!*

Atîta timp cît vor continua să apară autori precum Jean-Marie Besset, teatrul francez nu-și va încheia cursa.

(În românește de Anca Bucurescu)

* În numărul trecut al revistei a apărut o cronică amplă a acestui spectacol.

CORRESPONDENȚĂ DE LA ROMA

Monica Săvulescu Voudouris

UN SPECTACOL NON-STOP

... La orice oră din zi și din noapte, Roma e un spectacol. Peste tot, qui-pro-quo-ui e-n floare.

Deși pe același meridian, nicăieri aici nu vezi bătrînele îmbrăcate în negru ale Atenei. Bătrînele grecoice care-și fac cruci în autobuze, atunci cînd acestea trec prin dreptul unei biserici; și cum bisericile se țin lanț, ștau și ele dintr-o închinare în alta, smerindu-se încăpățîinate, cît e ziua de mare, în fața lui Dumnezeu și-a destinului. Nu, la Roma tragedia nu umblă cemită pe stradă, nu străbate orașul de la un capăt la altul cu autobuzul. La Roma, din autobuz, vezi ia fiecare colț de stradă

o firmă – Banca del Santo Spirito. Aici este patria qui-pro-quo-ului, aici Sfîntul Duh și-a deschis bănci.

Qui-pro-quo-ul se joacă de altfel la toate nivelurile. La Colosseum, vinzătorii de cataloage și ilustrate vorbesc... japoneza. S-au adaptat, cu alte cuvinte, numărului și interesului celor de la care cîștigă un ban. Cu aparate de filmat ultima marcă, niponii nu scapă nici un zid, nici o piatră. Arareori îi mai concurează elevii cîte unei școli de prin provincia italiană. Nu pentru a fotografia însă vestigiile antichității. Ei se fotografiază unii pe alții, cîte doi, cîte trei – acum, fiți gata, zîmbiți, Laura, piu sensuale!

De altfel, la Colosseum qui-pro-quo-ui are istorie. Pe locul unde a fost construit, cu jertfă umană imensă, întru desfătarea speciei umane prin spectacolul jertfei animalelor, pe marea arenă a gladiatorilor deci, în locul animalelor, în perioada de început a creștinismului, au fost sacrificați oameni – primii creștini. La Roma, Nero l-a crucificat pe Petru. Apoi Vaticanul, folosind pietre din Colosseum, locul de jertfă al creștinilor deci, a construit catedrala San Pietro, în amintirea marelui crucificat.

Un spectacol se transformă în altul, un personaj ia în permanență rolul altui